Оцінки найкращих m–членних тригонометричних наближень класів аналітичних функцій

А. С. Сердюк[1], Т. А. Степанюк[2]
[1]*Інститут математики НАН України, Київ*
[2]*Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк*

Анотація

В метриках просторів $L_s,\ 1 \leq s \leq \infty$, одержано точні за порядком оцінки знизу найкращих m–членних тригонометричних наближень класів згорток періодичних функцій, що належать одиничній кулі простору $L_p,\ 1 \leq p \leq \infty$, з твірним ядром $\Psi_\beta(t) = \sum\limits_{k=1}^{\infty} \psi(k)\cos(kt - \frac{\beta\pi}{2})$, $\beta \in \mathbb{R}$, коефіцієнти $\psi(k)$ якого прямують до нуля не повільніше за геометричну прогресію. Знайдені оцінки збіглися за порядком із наближеннями частинними сумами Фур'є вказаних класів функцій в L_s–метриці, що дозволило також записати точні порядкові оцінки найкращих ортогональних тригонометричних наближень та тригонометричних поперечників зазначених класів.

In metric of spaces $L_s,\ 1 \leq s \leq \infty$, we obtain exact in order estimates of best m–term trigonometric approximations of classes of convolutions of periodic functions, that belong to unit ball of space $L_p,\ 1 \leq p \leq \infty$, with generated kernel $\Psi_\beta(t) = \sum\limits_{k=1}^{\infty} \psi(k)\cos(kt - \frac{\beta\pi}{2})$, $\beta \in \mathbb{R}$, whose coefficients $\psi(k)$ tend to zero not slower than geometric progression. Obtained estimates coincide in order with approximation by Fourier sums of the given classes of functions in L_s–metric. This fact allows to write down exact order estimates of best orthogonal trigonometric approximation and trigonometric widths of given classes.

Нехай L_p, $1 \leq p < \infty$, — простір 2π–періодичних сумовних в p–му степені на $[0, 2\pi)$ функцій $f : \mathbb{R} \to \mathbb{C}$ з нормою

$$\|f\|_p := \Big(\int\limits_0^{2\pi} |f(t)|^p dt \Big)^{\frac{1}{p}},$$

L_∞ — простір 2π–періодичних вимірних і суттєво обмежених функцій $f : \mathbb{R} \to \mathbb{C}$ з нормою

$$\|f\|_\infty := \operatorname*{ess\,sup}_t |f(t)|.$$

Нехай $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ — функція із L_1, ряд Фур'є якої має вигляд

$$\sum_{k=-\infty}^{\infty} \hat{f}(k) e^{ikx},$$

де $\hat{f}(k) := \frac{1}{2\pi}\int\limits_{-\pi}^{\pi} f(t)e^{-ikt}dt$, $\psi(k)$ — довільна фіксована послідовність дійсних чисел і β — фіксоване дійсне число. Тоді якщо ряд

$$\sum_{k\in\mathbb{Z}\setminus\{0\}} \frac{\hat{f}(k)}{\psi(|k|)} e^{i(kx+\frac{\beta\pi}{2}\mathrm{sign}k)}$$

є рядом Фур'є деякої функції φ з L_1, то цю функцію називають (ψ,β)-похідною функції f і позначають через f^{ψ}_{β} (див., наприклад, [1, с. 132]). Множину функцій f у яких існує (ψ,β)-похідна позначають через L^{ψ}_{β}.

Розглянемо одиничну кулю B_p в просторі дійснозначних функцій з L_p, тобто множину функцій $\varphi : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ таких, що $\|\varphi\|_p \le 1, \ 1 \le p \le \infty$. Якщо $f \in L^{\psi}_{\beta}$ і крім того $f^{\psi}_{\beta} \in B_p$, то кажуть, що функція f належить класу $L^{\psi}_{\beta,p}$.

Підмножини неперервних функцій із L^{ψ}_{β} та $L^{\psi}_{\beta,p}$ будемо позначати через C^{ψ}_{β} та $C^{\psi}_{\beta,p}$ відповідно.

У випадку коли $\psi(k) = k^{-r}, \ r > 0$, класи $L^{\psi}_{\beta,p}$, є відомими класами Вейля-Надя $W^{r}_{\beta,p}$.

Послідовності $\psi(k), \ k \in \mathbb{N}$, що визначають класи $L^{\psi}_{\beta,p}$, зручно розглядати як звуження на множину натуральних чисел $\mathbb{N}$ деяких додатних, неперервних, опуклих донизу функцій $\psi(t)$, $t \ge 1$ таких, що $\lim\limits_{t\to\infty} \psi(t) = 0$. Множину всіх таких функцій $\psi(t)$ будемо позначати через $\mathfrak{M}$.

Наслідуючи О.І. Степанця (див., наприклад, [1, с. 160]), кожній функції $\psi \in \mathfrak{M}$ поставимо у відповідність характеристики

$$\eta(t) = \eta(\psi; t) = \psi^{-1}\left(\psi(t)/2\right), \quad \mu(t) = \mu(\psi; t) = \frac{t}{\eta(t) - t},$$

де ψ^{-1} — обернена до ψ функція і покладемо

$$\mathfrak{M}^{+}_{\infty} = \left\{\psi \in \mathfrak{M} : \quad \mu(\psi; t) \uparrow \infty, \ t \to \infty\right\}.$$

Через $\mathfrak{M}'_{\infty}$ позначимо підмножину функцій $\psi \in \mathfrak{M}^{+}_{\infty}$ для яких величина $\eta(\psi; t) - t$ обмежена зверху, тобто існує стала $K > 0$ така, що $\eta(\psi; t) - t \le K, \ t \ge 1$.

Як випливає з [2, с. 1698] функції з множини C^{ψ}_{β}, де $\psi \in \mathfrak{M}'_{\infty}$, складаються із тих і тільки тих 2π–періодичних функцій $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$, які допускають аналітичне продовження в смугу $|\mathrm{Im} z| \le c, \ c > 0$ комплексної площини. Отже, класи $C^{\psi}_{\beta,p}$ є класами аналітичних функцій.

Природними представниками функцій з множини $\mathfrak{M}'_{\infty}$ є функції $\psi(t) = \exp(-\alpha t^r), \ \alpha > 0, \ r \ge 1$.

Нехай $f \in L_s$ і γ_m, $m \in \mathbb{N}$, — довільний набір із m цілих чисел. Величину

$$e_m(f)_s = \inf_{\gamma_m} \inf_{c_k\in\mathbb{C}} \|f(x) - \sum_{k\in\gamma_m} c_k e^{ikx}\|_s, \quad 1 \le s \le \infty, \qquad (1)$$

називають найкращим m–членним тригонометричним наближенням функції f в метриці простору L_s. В більш загальній ситуації величини виду (1) при $s = 2$ були введені

С.Б. Стечкіним [3] з метою встановлення критерію абсолютної збіжності ортогональних рядів.

Для довільного класу F із L_s покладемо

$$e_m(F)_s := \sup_{f\in F} e_m(f)_s, \quad 1\le s\le\infty. \tag{2}$$

Порядки спадання до нуля при $n\to\infty$ величин (2) при $F=L^{\psi}_{\beta,p}$ для різних співвідношень між параметрами p і s за умови $\psi\in B$, де B — множина незростаючих додатних функцій $\psi(t)$, $t\ge 1$, для кожної з яких існує додатня стала K така, що $\frac{\psi(t)}{\psi(2t)}\le K,\ \ t\ge 1$, та при деяких додаткових умовах на функцію ψ досліджувались у роботах [4]–[6].

В даній роботі розглядається задача про знаходження точних порядкових оцінок величин $e_m(L^{\psi}_{\beta,p})_s$, $1\le p,s\le\infty$, $\beta\in\mathbb{R}$ у випадку коли $\psi\in\mathfrak{M}'_\infty$.

Окрім величин $e_m(F)_s$ в роботі для класів $F=L^{\psi}_{\beta,p}$ розглядаються величини вигляду

$$e^{\perp}_m(F)_s=\sup_{f\in F}\inf_{\gamma_m}\|f(x)-\sum_{k\in\gamma_m}\hat{f}(k)e^{ikx}\|_s, \quad 1\le s\le\infty,\ m\in\mathbb{N},$$

які називають найкращими ортогональними тригонометричними наближеннями класу $F=L^{\psi}_{\beta,p}\subset L_s$ в метриці простору L_s, а також величини

$$d^{\top}_m(F)_s:=\inf_{\gamma_m}\sup_{f\in F}\inf_{c_k\in\mathbb{C}}\|f(x)-\sum_{k\in\gamma_m}c_k e^{ikx}\|_s, \quad 1\le s\le\infty,$$

які називають тригонометричними поперечниками класу F в метриці простору L_s.

Позначимо через $\mathcal{E}_n(F)_s$ наближення сумами Фур'є класу $F\subset L_s$ в метриці простору L_s, тобто величини вигляду

$$\mathcal{E}_n(F)_s=\sup_{f\in F}\|f(x)-\sum_{k=-n+1}^{n-1}\hat{f}(k)e^{ikx}\|_s,\ 1\le s\le\infty.$$

З означень величин $e_m(F)_s$, $e^{\perp}_m(F)_s$, $d^{\top}_m(F)_s$ і $\mathcal{E}_n(F)_s$ випливає, що при $m=2n,2n-1,\ n\in\mathbb{N}$ мають місце нерівності

$$e_m(F)_s\le \begin{matrix} e^{\perp}_m(F)_s \\ d^{\top}_m(F)_s \end{matrix} \le\mathcal{E}_n(F)_s. \tag{3}$$

Зазначимо, що величини $e_m(F)_s$, $e^{\perp}_m(F)_s$, $d^{\top}_m(F)_s$ і $\mathcal{E}_n(F)_s$ для різноманітних класів функцій F як однієї, так і багатьох змінних вивчались багатьма авторами. З детальною історією досліджень цих величин та відповідною бібліографією можна ознайомитись, наприклад, в роботах [7]–[12].

Теорема 1. *Нехай $\psi\in\mathfrak{M}'_\infty$, $1\le p,s\le\infty$, $\beta\in\mathbb{R}$. Тоді мають місце порядкові оцінки*

$$e_{2n}(L^{\psi}_{\beta,p})_s\asymp e_{2n-1}(L^{\psi}_{\beta,p})_s\asymp\psi(n). \tag{4}$$

Доведення теореми. В силу теореми 6.8.2 роботи [10, с. 48], якщо $\psi\in\mathfrak{M}'_\infty$, то

$$\mathcal{E}_n(L^{\psi}_{\beta,p})_s\asymp\psi(n), \quad 1\le p,s\le\infty, \quad \beta\in\mathbb{R}. \tag{5}$$

Згідно зі співвідношеннями (3) і (5) одержуємо

$$e_{2n}(L^{\psi}_{\beta,p})_s \le e_{2n-1}(L^{\psi}_{\beta,p})_s \le C_0\psi(n), \quad 1 \le p, s \le \infty,$$

де C_0 — деяка додатня стала. Знайдемо відповідну оцінку знизу для величини $e_{2n}(L^{\psi}_{\beta,p})_s$. Доозначимо послідовність $\psi(k)$ у точці $k = 0$ за допомогою рівності $\psi(0) = \psi(1)$. Розглянемо функцію

$$f^*(t) = f^*(\psi; n; t) := C_1\Big(\frac{\psi(1)}{2(n+A)^2} + \sum_{k=1}^{n} \frac{\psi(k)}{(n-k+A)^2}\cos kt\Big),$$

де C_1 та A — деякі додатні сталі, які будуть визначені пізніше.

Оскільки

$$\|(f^*)^{\psi}_{\beta}(t)\|_p = C_1\Big\| \sum_{k=1}^{n} \frac{1}{(n-k+A)^2}\cos\Big(kt + \frac{\beta\pi}{2}\Big)\Big\|_p \le$$

$$\le 2\pi C_1 \sum_{k=1}^{n} \frac{1}{(n-k+A)^2},$$

то очевидно, що вибравши сталу C_1 так, щоб $2\pi C_1 \sum\limits_{k=1}^{n} \frac{1}{(n-k+A)^2} \le 1$, отримаємо включення $f^* \in L^{\psi}_{\beta,p}$. Покажемо, що

$$e_{2n}(f^*)_s \ge C_2\psi(n), \; n \in \mathbb{N}, \tag{6}$$

де C_2 — деяка додатня стала.

З цією метою скористаємось співвідношенням двоїстості (див., наприклад, [13, с. 42])

$$e_m(f)_s = \inf_{\gamma_m} \sup_{\substack{h \in L^{\perp}(\gamma_m), \\ \|h\|_{s'} \le 1}} \Big|\int_{-\pi}^{\pi} f(t)h(t)dt\Big|, \; m \in \mathbb{N}, \tag{7}$$

де $\frac{1}{s} + \frac{1}{s'} = 1$, а запис $h \in L^{\perp}(\gamma_m)$ означає, що

$$\int_{-\pi}^{\pi} h(t)e^{ikt}dt = 0, \quad k \in \gamma_m.$$

Для довільного набору γ_{2n} із $2n$ цілих чисел візьмемо довільне ціле число k^* таке, що $k^* \in [-n, n]$ і $k^* \notin \gamma_{2n}$. Покладемо

$$T(t) := \frac{1}{2\pi}e^{-ik^*t}.$$

Очевидно, що $T \in L^{\perp}(\gamma_{2n})$ і $\|T\|_{s'} \le 1, \; 1 \le s \le \infty, \; \frac{1}{s} + \frac{1}{s'} = 1$, а отже в силу співвідношення (7) та рівності

$$\int_{-\pi}^{\pi} e^{ikt}e^{imt}dt = \begin{cases} 0, & k+m \ne 0, \\ 2\pi, & k+m = 0, \end{cases} \quad k, m \in \mathbb{Z},$$

отримуємо оцінку

$$e_{2n}(f^*)_s = \inf_{\gamma_{2n}} \sup_{\substack{h\in L^{\perp}(\gamma_{2n}),\\ \|h\|_{s'}\le 1}} \left| \int_{-\pi}^{\pi} f^*(t)h(t)dt \right| \ge \inf_{\gamma_{2n}} \left| \int_{-\pi}^{\pi} f^*(t)T(t)dt \right| =$$

$$= \frac{C_1}{4\pi} \inf_{\gamma_{2n}} \left| \int_{-\pi}^{\pi} \sum_{|k|\le n} \frac{\psi(|k|)}{(n-|k|+A)^2} e^{-ikt} e^{-ik^*t} dt \right| = \frac{C_1}{2} \inf_{\gamma_{2n}} \frac{\psi(|k^*|)}{(n-|k^*|+A)^2} \ge$$

$$\ge \frac{C_1}{2} \min_{0\le k\le n} \frac{\psi(k)}{(n-k+A)^2} = \frac{C_1}{2} \min_{1\le k\le n} \frac{\psi(k)}{(n-k+A)^2}. \tag{8}$$

Покажемо, що функція $\psi_n(t) = \frac{\psi(t)}{(n-t+A)^2}$ при певному виборі сталої A не зростає на проміжку $[1,n]$. Легко бачити, що

$$\psi_n'(t) = \left(\frac{\psi(t)}{(n-t+A)^2} \right)' = \frac{2\psi(t)}{(n-t+A)^3} + \frac{\psi'(t)}{(n-t+A)^2} =$$

$$= \frac{\psi(t)}{(n-t+A)^3} \Big(2 - \frac{|\psi'(t)|}{\psi(t)}(n-t+A) \Big), \quad \psi'(t) := \psi'(t+0). \tag{9}$$

Далі скористаємось тим, що для $\psi \in \mathfrak{M}_\infty^+$ за умови $\mu(t) \ge b > 0$ має місце нерівність (див. [14, с. 1251])

$$\frac{\psi(t)}{|\psi'(t)|} \le 4\big(1 + \frac{1}{b}\big)\,(\eta(t) - t)\,, \quad t \ge 1. \tag{10}$$

Оскільки $\psi \in \mathfrak{M}'_\infty$, то існує стала $K_0 > 0$, така, що $\eta(t) - t \le K_0$, а отже

$$\mu(t) = \frac{t}{\eta(t) - t} \ge \frac{1}{\eta(t) - t} \ge \frac{1}{K_0} \tag{11}$$

і застосовуючи (10) при $b = \frac{1}{K_0}$, маємо

$$\frac{|\psi'(t)|}{\psi(t)} \ge \frac{1}{4(K_0+1)(\eta(t)-t)} \ge \frac{1}{4(K_0+1)K_0}. \tag{12}$$

Враховуючи (12), отримуємо

$$2 - \frac{|\psi'(t)|}{\psi(t)}(n-t+A) \le 2 - \frac{1}{4(K_0+1)K_0}(n-t+A) \le 2 - \frac{A}{4(K_0+1)K_0}. \tag{13}$$

З (9) і (13) випливає, що при $A \ge 8K_0(K_0+1)$ справедлива нерівність $\psi_n'(t) \le 0,\ t \ge 1$, тобто функція $\psi_n(t)$ не зростає. Тому

$$\min_{1\le k\le n} \frac{\psi(k)}{(n-k+A)^2} = \frac{\psi(n)}{A^2}. \tag{14}$$

З (8) та (14) отримуємо (6). Теорему доведено.

Теорема 1 разом зі співвідношеннями (3) та (5) дозволяють записати наступне твердження.

Теорема 2. *Нехай* $\psi \in \mathfrak{M}'_\infty$, $1 \le p, s \le \infty$, $\beta \in \mathbb{R}$ *і* $m \in \mathbb{N}$. *Тоді*

$$e_m(L^{\psi}_{\beta,p})_s \asymp e^{\perp}_m(L^{\psi}_{\beta,p})_s \asymp d^{\top}_m(L^{\psi}_{\beta,p})_s \asymp \psi\Big(\Big[\frac{m+1}{2}\Big]\Big),$$

де запис $[a]$ *означає цілу частину дійсного числа* a.

Література

[1] Степанец А.И. *Методы теории приближений.* — Киев: Ин-т математики НАН Украины, 2002. — **40**. — Ч.I. — 427 с. (Праці Інституту математики НАН України; Т.40)

[2] Степанец А.И., Сердюк А.С., Шидлич А.Л. Классификация бесконечно дифференцируемых функций // Укр. мат. журн. — 2008. — **60**, №12. — С. 1686–1708.

[3] Стечкин С.Б. Об абсолютной сходимости ортогональных рядов // Докл. АН СССР. — 1955. — **102**, № 1. — С. 37–40.

[4] Федоренко О.С. Наближення (ψ, β)-диференційовних функцій тригонометричними поліномами: Автореф. дисертації ... канд. фіз.-мат. наук. — К.: Ін-т математики НАН України, 2001. — 16 с.

[5] Федоренко А.С., Федоренко О.С. Найкращі m–членні тригонометричні наближення класів $L^{\psi}_{\beta,p}$ в рівномірній метриці // Екстремальні задачі теорії функцій та суміжні питання: Праці Ін-ту математики НАН України. — Київ, 2003. — **46**. — С. 276–282.

[6] Федоренко А.С., Федоренко О.С. Найкращі m–членні тригонометричні наближення класів $L^{\psi}_{\beta,p}$ у рівномірній метриці // Укр. мат. журн. — 2004. — **56**, №1. — С.129–132.

[7] Романюк А.С. Наилучшие M–членные тригонометрические приближе-ния классов Бесова периодических функций многих переменных // Изв. РАН. Сер. мат. — 2003. — **67**, № 2. — С. 61–100.

[8] Романюк А.С. Наилучшие тригонометрические приближения классов периодических функций многих переменных в равномерной метрике // Мат. заметки. — 2007. — **81**, №2 . — С. 247–261.

[9] Романюк А.С. *Аппроксимативные характеристики классов периодических функций многих переменных.* — Київ, 2012. — 352 с. (Праці Ін–ту математики НАН України, Т. 93).

[10] Степанец А.И. *Методы теории приближений:* В 2ч. Ч.II. — Київ, 2002. — 468 с. (Праці Інституту математики НАН України; Т.40).

[11] Романюк В.С. Дополнения к оценкам приближения суммами Фурье классов бесконечно дифференцируемых функций // Екстремальні задачі теорії функцій та суміжні питання: Праці Ін-ту математики НАН України. — Київ, 2003. — **46**. — С. 131–135.

[12] Грабова У.З., Сердюк А.С. Порядкові оцінки найкращих наближень і наближень сумами Фур'є класів (ψ, β) – диференційовних функцій // Укр. мат. журн. — 2013. — **65**, №9. — С.1186 – 1197.

[13] Корнейчук Н.П. Точные константы в теории приближения. — М.: Наука. Гл. ред. физ.–мат. лит., 1987. — 424 с.

[14] Сердюк А.С., Степанюк Т.А. Оцінки найкращих наближень класів нескінченно диференційовних функцій в рівномірній та інтегральних метриках // Укр. мат. журн. — 2014. — **66**, №9. — С.1244–1256.

E-mail: serdyuk@imath.kiev.ua, tania_stepaniuk@ukr.net